

Hemşire ve Sosyal Çalışmacıların Mezuniyet Öncesi ve Sonrası Mesleki Benlik Saygılarının Değerlendirilmesi

The Evaluation of Professional Self-esteem of Nurses and Social Workers Before and After Graduation

Ebru Özen Bekar¹, Dilek Konuk Şener², Çetin Yılmaz³, Şengül Cangür⁴

¹Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı, Düzce

²Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Çocuk sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Düzce

³Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Düzce

⁴Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi Biyoistatistik ve Tıbbi Bilişim Anabilim Dalı

ÖZ

AMAÇ: Araştırma, hemşire ve sosyal çalışmacıların mesleki benlik saygılarının mezuniyet öncesi ve sonrası değişimlerini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM: Araştırma tanımlayıcı tiptedir. Mezuniyet öncesi 112 öğrenci ile araştırmaya başlanmış, mezuniyetten bir yıl sonra katılımcıların 40'ına ulaşılmıştır. Araştırmada bu 40 kişinin mezuniyet öncesi ve sonrası verileri değerlendirilmiştir. Veri toplama aracı olarak, "Mesleki Benlik Saygısı Ölçeği" kullanılmıştır. Bu ölçek örneklem grubuna mezuniyet öncesi ve mezuniyetten bir yıl sonra olmak üzere iki kez uygulanmıştır. Araştırma verilerinin analizinde, nicel değişkenlerin gruplar arası karşılaştırmasında Mann-Whitney U testi, kategorik değişkenler arasındaki ilişkilerde Pearson Chi-square ve Fisher' Exact testleri kullanılmıştır.

BULGULAR: Bu çalışmada, katılımcıların "Mesleki Benlik Saygısı Ölçeği"nden aldıkları puanlar incelendiğinde, hemşirelik bölümünde okuyan son sınıf öğrencilerinin puan ortalaması 114,72±17,32, sosyal hizmet bölümünde okuyan öğrencilerin puan ortalaması 121,18±17,63 olarak belirlenmiştir. Hemşirelik bölümü ve sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin mezuniyetten bir yıl sonra ölçülen mesleki benlik saygısı ölçek puanları mezuniyet öncesi ölçülen değerlerden anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur (p<0,001; p<0,001).

SONUÇ: Hemşire ve sosyal çalışmacıların mesleki benlik saygılarının mezuniyet öncesi ve sonrası değişimlerini değerlendirebilmek amacıyla yapılan bu çalışmada, hemşire ve sosyal çalışmacıların mezuniyet sonrası mesleki benlik saygılarında düşme olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Hemşire, sosyal çalışmacı, mesleki benlik saygısı, çalışma koşulları, eğitim

ABSTRACT

AIM: The research was conducted in order to evaluate the alterations in professional self-esteem of nurses and social workers before and after graduation.

METHODS: The study is descriptive. The research began with 112 students before graduation and 40 of the participants were reached after their graduation. In the study, the pre-and-post graduate data of these 40 students were evaluated. The "Professional Self-Esteem Scale" was used as a data collection means. The scale was carried out to the students twice; first before graduation and second, after one year of their graduation. While analyzing the research data; the Mann-Whitney U test was used to compare quantitative variables between groups and Pearson Chi-square and Fisher' Exact for the relations between categorical variables.

RESULTS: In this study when the participants' scores of Professional Self-Esteem Scale were analyzed; the average score was determined as 114,72±17,32 for the students in the Nursing Department and 121,18±17,63 for the students in Social Work Department. After graduation score of Nursing and Social Work Department students from the Professional Self-Esteem Scale was significantly lower than the score measured before graduation (p<0,001, p<0,001). The Professional Self-Esteem Scale score of Nursing and Social Work Department students were significantly lower one year after graduation than those measured before graduation (p<0,001, p<0,001).

CONCLUSION: In this study, which was carried out to evaluate the alterations in the pre-and post-graduate professional self-esteem of nurses and social workers, it has been examined that the professional self-esteem of nurses and social workers decline after graduation.

Keywords: Compulsory citizen ship behaviour, health services, nursing, validity and reliability

Geliş Tarihi / Arrival Date: 07.12.2016

Kabul tarihi / Date of Acceptance: 02.06.2017

İletişim / Corresponding author: Ebru Özen Bekar, Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı, Düzce

E-posta / E-mail: ebrubekar@duzce.edu.tr

Sayı / Number: 2 **Cilt / Volume:** 4 **Yıl / Year:** 2017

e-ISSN:2149-018X **doi:**10.5222/SHYD.2017.050

GİRİŞ

Meslek kavramı, Türk Dil Kurumu tarafından “belli bir eğitim ile kazanılan, sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2016). Meslek seçimi ise, kişinin birçok meslek arasından kendi kişiliğine, özelliklerine ve yeteneklerine en uygun olduğunu düşündüğü ve doyum alacağına inandığı işe yönelmesidir. İnsan yaşamının en önemli dönüm noktalarından birisi olan meslek seçimi, insanın yaşam biçimini de seçmesi anlamına gelmektedir (Önler ve Saraçoğlu, 2010; Konuk Sener ve ark., 2011; Köksal ve Yurtaş, 2015). Kişinin mesleğinde başarılı olabilmesi mesleği bilerek ve isteyerek seçmesi, mesleğe ruhsal ve zihinsel olarak hazır olması ve güdülenmesi ile ilgilidir. Buradan hareketle mesleğin, bireyler için kişiliğe, sosyal ilişkilere, ekonomik etkinliklere özetle yaşamın tüm alanlarına yön veren ve meslek dalıyla ilgili yapılan iş dışında sosyo-psikolojik birçok değişkenden etkilenen bir yapısı olduğu söylenebilir. Bu değişkenlerden biri ise hiç kuşkusuz mesleki benlik saygısı kavramıdır (Konuk Şener ve ark., 2011; Dursun ve ark., 2014).

Mesleki benlik saygısı kısaca, bireyin yeğlediği mesleğe karşı geliştirdiği değerlilik yargısı olarak belirtilebilir (Arıcak ve Dilmaç, 2003; Spurr ve Abele, 2014). Bu kavram, bireyin mesleğini ne kadar önemli ve değerli gördüğünü ve mesleğine duyduğu gururun ve saygının derecesini ortaya koymaktadır. Mesleki benlik saygısı, mesleki uyum ve doyumun ön koşulu durumunda bulunmaktadır (Arıcak ve Dilmaç, 2003; Konuk Şener ve ark., 2011; Dursun ve ark., 2014). Yapılan çalışmalarda, mesleki benlik saygısı yüksek olan bireylerin kariyerleri ile ilgili hedefler belirleyip çaba gösterdikleri, sorumluluklarının bilincinde olup, daha başarılı oldukları ve iş memnuniyetlerinin yüksek olduğu belirlenmiştir (Schyns ve Collani, 2002; Schyns, 2004; Rigotti ve ark., 2008; Chaudhary ve ark., 2012; Spurr ve Abele, 2014).

Sağlık hizmetleri multidisipliner ekip anlayışı içinde yürütülmekte, hemşireler ve sosyal çalışmacılar bu ekibin değişmez üyeleri arasında yer almaktadır. Hemşirelerin ve sosyal çalışmacıların mesleğinde başarılı ve verimli olmasında, kendi mesleğini önemli ve değerli görmesi yolunda mesleki benlik saygısı önemli bir yer tutmaktadır. Ancak hemşirelerin yoğun çalışma koşulları, hasta bireylerle uğraşma, haftalık çalışma saatlerinin fazla olması, yöneticilerle yaşanan çatışmalar, rol çatışması ve belirsizliği, aşırı iş yükü, hastalarla yaşanan çatışmalar ve vardiyalı çalışma gibi olumsuzluklardan mesleki benlik saygıları etkilenmektedir (Dinçer ve Öztunç, 2009; Arıcak ve Kasımoğlu, 2006; Tan ve ark., 2011). Sosyal çalışmacıların ise toplumun dezavantajlı gruplarına hizmet sunması, bu grupların sorunlarına ve durumlarına ilişkin önemli kararlar verilmesi, yoğun dosya yükü, yetersiz personel ve aşırı iş yükünün mesleki benlik saygısında değişikliklere neden olabileceğini düşündürmektedir (Uğur ve Erol, 2015).

Her iki grup için de mezun olunan ilk yıl, iş arama, iş yaşamına ve çalışma koşullarına uyum gibi birçok yeni durumun yaşanması nedeniyle büyük önem taşımaktadır. Bu süreç içerisinde mesleki benlik saygısının nasıl değiştiğinin bilinmesi özellikle yöneticilere işe yeni başlayan çalışanlarının uyumunu sağlamada katkı sağlayabileceği düşünülmüştür. Bu doğrultuda araştırma, hemşire ve sosyal çalışmacıların mesleki benlik saygılarının mezuniyet öncesi ve sonrası değişimlerini belirleyerek, bu alandaki bilimsel yazına katkı sağlanmasının yanı sıra yöneticilerin konuya dikkatini çekmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın amacı ve türü: Araştırma, hemşire ve sosyal çalışmacıların mesleki benlik saygılarının mezuniyet öncesi ve sonrası değişimlerini değerlendirebilmek amacıyla tanımlayıcı tipte yapılmıştır.

Araştırma soruları: Araştırmada:

- Mezuniyet öncesi hemşirelik ve sosyal hizmet öğrencilerinin mesleki benlik saygısı düzeyi nasıldır?
- Mezuniyet sonrası hemşire ve sosyal çalışmacıların mesleklerinin ilk yılında mesleki benlik saygısı düzeyi nasıldır?
- Hemşire ve sosyal çalışmacıların mesleki benlik saygısı düzeyinde fark var mıdır? sorularına yanıt aranmıştır.

Araştırmanın yapıldığı yer ve zamanı: Araştırma verileri iki aşamada toplanmıştır. İlk aşamanın verileri, Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulunun 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Hemşirelik bölümü ve Sosyal Hizmet bölümünde öğrenimi gören dördüncü sınıf öğrencilerinden 01.05.2015-01.06.2015 tarihleri arasında toplanmıştır. İkinci aşamanın verileri ise, bu öğrencilerin mezuniyetlerinden bir yıl sonra 01.05. 2016-01.09.2016 tarihleri arasında aynı katılımcılara e-mail yolu ile ulaşılarak toplanmıştır.

Araştırmanın evren ve örnekleme: Araştırmanın evrenini, bir Sağlık Yüksekokulunun 2014-2015 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde öğrenim gören dördüncü sınıf hemşirelik bölümü ve sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin tamamı (114) oluşturmuştur. Örnekleme yöntemi belirlenmeyip, evrenin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden ve çalışma verilerinin toplanmasında ilgili formları eksiksiz dolduran 77 hemşirelik, 35

sosyal hizmet öğrencisi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmanın ikinci aşamasında ise 18 hemşirelik, 22 sosyal hizmet olmak üzere toplam 40 kişi geri dönüş yapmıştır.

Veri toplama aracı: Araştırmanın verileri “Mesleki Benlik Saygısı Ölçeği” ile toplanmıştır. Araştırmada Arıca (1999) tarafından geliştirilen “Arıca Mesleki Benlik Saygısı Ölçeği” kullanılmıştır. Bu ölçek bir mesleği tercih etmiş, bir alanda mesleki eğitim gören ya da bir mesleği icra eden 17 yaş ve üstü bireylerin ilgili mesleğe olan saygı tutumlarını ölçmek amacıyla uygulanmaktadır. Likert tipinde beşli derecelendirilerek (Kesinlikle katılmıyorum-1, Katılmıyorum-2, Kararsızım-3, Katılıyorum-4, Kesinlikle katılıyorum-5) yanıtlanan ölçek, 30 maddeden oluşmaktadır. Bu 30 maddenin 14’ü olumlu, 16’sı ise olumsuz sözleri içermektedir. Olumsuz maddelerde puanlama ters yönde yapılmaktadır. Her maddeye verilen puan toplanmakta ve toplam puan elde edilmektedir. “Mesleki Benlik Saygısı Ölçeği”nden alınabilecek en yüksek puan 150, en düşük puan ise 30’dur. Öleğkten alınan puanın yüksek olması bireylerin mesleki benlik saygısı düzeylerinin de yüksek olduğunu göstermektedir. Öleğğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,93, test-tekrar test güvenilirlik katsayısı da 0,90 olarak belirtilmiştir (Arıca, 1999).

Verilerin toplanması: Veri toplama araçları araştırmacılar tarafından aynı gruba iki aşamada uygulanmıştır. Veriler, ilk aşamada, 2015-2016 öğretim yılında okuyan hemşirelik ve sosyal hizmet bölümü dördüncü sınıf öğrencilerinden sınıf ortamında toplanırken, ikinci aşamada ise öğrencilerdeki mesleki benlik saygısı değişikliklerini kıyaslayabilmek için mezun olduktan bir yıl sonra e-mail yoluyla elde edilmiştir.

Veriler toplanmadan önce araştırmacılar tarafından çalışmanın amacı öğrencilere açıklanmıştır. Daha sonra öğrencilerin sınıf ortamında veri toplama araçlarını doldurmaları istenmiştir. Öğrencilerin tamamı formları eksiksiz doldurmuşlardır. İkinci ölçümün uygulanması sırasında öğrencilere kolay ulaşabilmek için telefon numaraları ve e-posta adresleri alınmıştır. Alınan iletişim bilgilerine göre öğrencilere ulaşarak ikinci ölçüm gerçekleştirilmiştir. Ancak bu aşamada, katılımcıların çoğunluğunun e-maillerine yanıt vermemesi durumu geliştiğinden geri dönüş oranı (hemşireler için %27,6; sosyal hizmetler için %46,8) düşük olmuştur.

Verilerin değerlendirilmesi: Çalışmadaki tüm değişkenlerin tanımlayıcı istatistikleri hesaplandı. Nicel değişkenlerin normallik varsayım kontrolü Kolmogorov Smirnov ve Shapiro-Wilk testleriyle incelendi. Farklı periyotlarda ölçülen ölçeğin gruplar arası karşılaştırmasında, Generalized Estimating Equation yaklaşımından (Maximum Likelihood, Gamma distribution, logaritmik link function, post hoc LSD test) yararlandı. Nicel değişkenlerin gruplar arası karşılaştırmasında Mann-Whitney U testi kullanıldı. Kategorik değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson Chi-square ve Fisher’ Exact testleriyle belirlendi. İstatistiksel değerlendirmeler için IBM SPSS 22 programı kullanıldı. $p < 0.05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

Araştırmanın etik yönü: Araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için Klinik Araştırmalar Etik Kurulu (2015/65) ile Sağlık Yüksekokulu Müdürlüğünden yazılı izin alınmıştır. Araştırmacılar tarafından öğrencilere araştırmanın amacı açıklanmış, öğrencilerden gönüllü olarak formları doldurmaları istenmiştir. Öğrencilerden verilerin toplanması sırasında sözel onam alınmıştır. Mesleki Benlik Saygısı Ölçeğini kullanabilmek için elektronik posta yolu ile gerekli izin alınmıştır.

Araştırmanın sınırlılıkları: Bu araştırmanın bulguları, hemşire ve sosyal çalışmacıların mezuniyet öncesi ve sonrası mesleki benlik saygısı ölçümlerinin değerlendirilmesi ile sınırlıdır. Araştırmanın ikinci ölçümünde örneklem grubuna e-posta ile ulaşıldığı için örneklem sayısında istenen düzeye ulaşılamamıştır.

BULGULAR

Çalışmaya hemşirelik bölümünden 77 kişi ve sosyal hizmet bölümünden ise 35 kişi alınmıştır. Ancak bir yıl sonra bu bireylerin hemşirelik bölümünden 18’ine, sosyal hizmet bölümünden ise 22’sine ulaşılabilmiştir. Çalışmanın başlangıcında ve sonunda yer alan bireylerin tanımlayıcı değerleri ve karşılaştırma sonuçları ayrıntılı olarak Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Öğrencilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımları

	Önce				Sonra			
	Hemşirelik (n:77)	Sosyal hizmet (n:35)	Toplam (N:112)	p	Hemşirelik (n:18)	Sosyal hizmet (n:22)	Toplam (N:40)	p
Yaş	22,14±1,23 22 (20-26)	22,26±1,17 22 (20-26)	22,18±1,21 22 (20-26)	0,473	22,11±1,41 22 (21-26)	22,55±1,22 22 (21-26)	22,35±1,31 22 (21-26)	0,163
Cinsiyet								
Kız	64 (83,1)	64 (80,0)	92 (82,1)	0,690	16 (88,9)	18 (81,8)	34 (85,0)	0,673
Erkek	13 (16,9)	7 (20,0)	20 (17,9)		2 (11,1)	4 (18,2)	6 (15,0)	

Araştırmanın başlangıcında ve sonunda yaş ve cinsiyet açısından gruplar benzer özelliktedir ($p>0,05$). Çalışmanın başlangıcından bir yıl sonra ölçülen değerler de dikkate alınacağından, geri dönüş yapan toplam 40 bireyin verileri değerlendirmeye alınmıştır.

İki farklı zamanda ölçülen mesleki benlik saygısı ölçek puanının öğrenim görülen bölüme göre anlamlı düzeyde farklı olduğu bulunmuştur (Wald- $\chi^2=11,06$; $p=0,001$). Bu farklılıklar çoklu karşılaştırma testi ile incelenmiştir. İlgili sonuçlar ayrıntılı olarak Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Hemşirelik ve Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencilerinin Mezuniyet Öncesi ve Sonrası Mesleki Benlik Saygısı Ölçek Puanlarının Değerlendirilmesi

	Bölüm			Çoklu karşılaştırma testi		
	Hemşirelik (n=18)	Sosyal Hizmet (n=22)	Toplam (N=40)	I	J	p
Mezuniyet Öncesi						
Ort±SS	114,72±17,32	121,18±17,63	118,27±17,57	A	B	<0,001
Medyan (Min-Maks)	120,50 (86-140)	123,50 (81-149)	122,50 (81-149)	A	C	0,232
Mezuniyet Sonrası						
Ort±SS	81,28±26,90	59,00±16,18	69,03±24,13	B	D	0,002
Medyan (Min-Maks)	69,00 (55-136)	57,50 (36-93)	64,50 (36-136)	C	D	<0,001

Ort: Ortalama, SS: Standart Sapma, Min-Maks: Minimum-Maksimum, I: Altgrup-1, J: Altgrup-2, A: [Bölüm=Hemşirelik]*[Periyot=Önce],

B: [Bölüm= Hemşirelik]*[Periyot=Sonra],
C: [Bölüm=Sosyal Hizmet]*[Periyot=Önce],
D: [Bölüm=Sosyal Hizmet]*[Periyot=Sonra]

Hemşirelik bölümünde ilk aşamada ölçülen mesleki benlik saygısı ölçek puanı ikinci aşamada ölçülen değerinden anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0,001$). Ancak hemşirelik bölümünde ölçülen değer ile sosyal hizmet bölümünde ölçülen değer arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmamıştır ($p=0,232$). Hemşirelik bölümünde bir yıl sonra ölçülen (ikinci aşama) mesleki benlik ölçek puanı, sosyal hizmet bölümünde ölçülen değerinden anlamlı düzeyde daha yüksek ($p=0,002$) bulunmuştur. Sosyal hizmet bölümünde ise ilk aşamada ölçülen mesleki benlik saygısı ölçek puanı, ikinci aşamada ölçülen değerinden anlamlı düzeyde daha yüksek ($p<0,001$) belirlenmiştir.

TARTIŞMA

Araştırma, hemşire ve sosyal çalışmacıların mesleki benlik saygılarının mezuniyet öncesi ve sonrası değişimlerini değerlendirebilmek amacıyla, tanımlayıcı tasarımda gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmadaki dördüncü sınıf öğrencilerinin "Mesleki Benlik Saygısı Ölçeği"nden aldıkları puanlar incelendiğinde, hemşirelik bölümünde okuyan öğrencilerin puan ortalaması 114,72±17,32 iken, sosyal hizmet bölümünde okuyan öğrencilerin puan ortalaması 121,18±17,63 olarak belirlenmiştir. Mesleki benlik saygısı ölçek puanının hemşirelik bölümündeki ölçüm değeri ile sosyal hizmet bölümünde ölçülen değeri arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmamıştır ($p=0,232$) (Tablo 2).

Literatür incelendiğinde ülkemizde, daha sıklıkla öğretmenlerin mesleki benlik saygılarına yönelik çalışmaların bulunduğu (Baloğlu ve ark., 2006; Ünal ve Şimşek, 2008) görülmektedir. Dördüncü sınıf öğrencileriyle yapılan çalışmalara bakılacak olursa mesleki benlik saygısı ölçek puan ortalaması, okul öncesi öğretmenliği bölümü öğrencilerinde 92,69±8,06 (Girgin ve ark., 2010), sosyal bilgiler öğretmenliği bölümü öğrencilerinde 115,40±20,37 (Uslu, 2015) olarak belirlenmiştir. Diğer öğrenci gruplarıyla çalışma sonuçları karşılaştırıldığında, hemşirelik ve sosyal hizmet öğrencilerinin mesleki benlik saygısı ölçek puanlarının düşük olmadığı görülmektedir. Hemşireler ile yapılan sınırlı sayıda çalışma olduğu belirlenmiştir. Konuk Şener ve arkadaşlarının 2011 yılında hemşirelik dördüncü sınıf öğrencileriyle yaptıkları çalışmada, mesleki benlik saygısı ölçek puan ortalaması 116,93±14,60 olarak belirlenmiş olup, bu çalışmayla benzerlik göstermektedir.

Çalışmada mezuniyet sonrası mesleki benlik saygısı puan ortalamasının hemşirelerde 81,28±26,90 olduğu görülmektedir. Mesleki benlik saygısı puanlarına bakıldığında, mezuniyetten bir yıl sonra anlamlı bir düşüş olduğu görülmektedir ($p<0,001$). Uslusoy ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada (2016), hemşirelerin "Mesleki Benlik Saygısı Ölçeği"nden aldıkları puan ortalaması 103,97±17,1 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada, mezun hemşirelerin puan ortalamalarının daha düşük olması, yeni mezun hemşirelerin gerçek şokunu daha yoğun yaşamasından kaynaklanabileceğini düşündürmektedir. Korkmaz ve Görgülü'nün (2010) yaptıkları çalışmada, hemşirelikten ayrılmayı düşünenlerin yarısından fazlasını, beş yıl ve daha kısa süre çalışanların oluşturduğu belirlenmiştir. Yapılan diğer çalışmalarda da, yeni mezunların işe başladığı ilk üç ay ile bir yıl arasında, iş yaşamına geçiş sürecinde zorluklar yaşadıkları ve meslekte ayrılan düşüncelerinin daha yoğun olduğu belirtilmektedir (Oermann ve Garvin, 2002; Chang ve Hancock, 2003; O'Shea ve Kelly, 2007).

Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin “Mesleki Benlik Saygısı Ölçeği”nden aldıkları puanlar incelendiğinde, öğrencilerin dördüncü sınıf puan ortalamaları $121,18 \pm 17,63$ iken, mezuniyet sonrası puan ortalamalarının $59,00 \pm 16,18$ 'e düştüğü görülmüş ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0,001$) (Tablo 2). Literatürde sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin mezuniyet öncesi ve sonrası mesleki benlik saygılarını ortaya koyan çalışmaya rastlanmamıştır. Bağcı'nın 2015 yılında yaptığı nitel çalışmada, sosyal çalışmacı katılımcıların, mesleğe başlama aşamasında hissettikleri yetersizliğin önemli bir sorun olduğuna işaret etmektedir.

Ayrıca hemşirelik ve sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin mezuniyet sonrası puanları karşılaştırıldığında, hemşirelik bölümünde bir yıl sonra ölçülen (ikinci aşamada) Mesleki Benlik Saygısı Ölçek puanı, sosyal hizmet bölümünde ölçülen değerinden anlamlı düzeyde daha yüksek ($p=0,002$) bulunmuştur (Tablo 2). İnsani hizmetler alanına giren sosyal hizmetler, en stresli meslek grubu içine dahil edilmektedir. Sosyal çalışmacıların toplumun en dezavantajlı gruplarına hizmet sunulmasında aracı rolü üstlenmeleri, bu grupların sorunlarına ve durumlarına ilişkin önemli kararlar almaları daha fazla stres ve zorluk yaşamalarına yol açabilmektedir (Uğur ve Erol, 2015). Sosyal çalışmacıların iş yükünün fazla olması, nitelikli personel sayısının az olması, kaynakların yetersiz olması, aşırı dosya yükü, denetimi altında olan müracaatçı (sosyal çalışmacılardan hizmet alan bireyler) sayısının çok olması yüzünden stresli meslek grupları içinde yer aldıkları belirtilmektedir. Ayrıca yönetici ve çalışma arkadaşlarının desteğinden yoksunluk, sosyal çalışma personeli arasında informal bilgi paylaşımının olmaması, bürokratik işlemler, meslektaşlarla ilişkiler, çok fazla rol çatışması yaşanması, grup içi ve kişiler arası çatışmalar gibi olumsuzluklarda yaşadıkları belirtilmektedir (Berkün, 2010; Yürür ve Sarıkaya, 2011; Uğur ve Erol, 2015). Bu faktörlerin yanı sıra sosyal hizmet mesleğine yönelenlerin kendilerinin de depresyona karşı daha kırılğan olmaları bilinç altında kendi depresyonları ile başa çıkmak için başkalarına yardım etme stratejisini kullanma ve mesleğin etik ilkeleri ile örgütsel yapılanmanın, idarecilerin ve müracaatçıların meslek elemanından beklentilerinin farklı olması stresi artırıcı faktörler arasında sıralanmaktadır (Lloyd ve ark., 2002). Berkün'ün (2010) sosyal çalışmacıların çalışma yaşamında karşılaştıkları mesleki sorunları belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, kuruluşlarda sosyal çalışmacı ve yardımcı personelin sayıca çok yetersiz ve çalışma ortamının fiziksel donanım, araç-gereç yönünden çok eksik olduğu belirtilmektedir. Hablemitoğlu ve Özmete'nin (2012) yaptıkları çalışmada, sosyal çalışmacıların, işlerinin kendilerini kapana sıkıştırdığını hissettikleri, işleri ile ilgili değersizlik, hayal kırıklığı, kızgınlık, mutsuzluk yaşadıkları, iş yüklerinin fazla olduğu ve şefkat yorgunlukları, tükenmişlikleri ve stres kaynakları arttıkça işten duydukları tatmin duygusunun azaldığı belirlenmiştir. Bu çalışmada da sosyal çalışmacıların mesleki benlik saygılarında görülen düşmenin aşırı iş yükü, rol belirsizliği, toplumdaki riskli gruplar ile çalışma, zor müracaatçılar, kağıt işlerinin fazlalığı, yetersiz kaynaklar, yönetici ve personel azlığından kaynaklandığı düşünülmektedir.

SONUÇ

Hemşire ve sosyal çalışmacıların mesleki benlik saygılarının mezuniyet öncesi ve sonrası değişimlerini değerlendirebilmek amacıyla yapılan bu çalışmada, hemşire ve sosyal çalışmacıların mezuniyet sonrası mesleki benlik saygılarında düşme olduğu görülmüştür. Hemşire ve sosyal çalışmacıların mezun oldukları ilk bir yıl içinde mesleki benlik saygılarında düşüşün olmaması için lisans eğitimleri süresince çalışma ortamına hazırlanmaları ve çalışmaya yeni başladıkları dönemde çalışma alanlarına oryantasyonlarının profesyonelce yapılmasının önemli olduğu belirtilebilir. Ayrıca mesleki benlik saygısında mezuniyet sonrası düşüşün nedenlerinin daha ayrıntılı şekilde belirlenebilmesi için daha büyük örneklem gruplarında çalışmanın tekrarlanması, bu alana önemli katkı sağlayacağı öngörülmüştür.

KAYNAKLAR

- Arcak, R., Kasımoğlu, E. (2006).** Diyarbakır merkezdeki hastane ve sağlık ocaklarında çalışan hemşirelerin sağlık hizmetlerindeki rolü ve iş memnuniyeti. *Dicle Tıp Dergisi* 33(1): 23-30.
- Arcak, O.T. (1999).** Grupla Psikolojik Danışma Yoluyla Benlik ve Mesleki Benlik Saygısının Geliştirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Arcak, O.T., Dilmaç, B. (2003).** Psikolojik danışma ve rehberlik öğrencilerinin bir takım değişkenler açısından benlik saygısı ile mesleki benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (1):1-8.
- Bağcı, E. (2015).** Sosyal hizmet uzmanlarının iş yerindeki informal öğrenmelere ilişkin görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(1).
- Baloğlu, N., Karadağ, E., Çalışkan, N., Korkmaz, T. (2006).** İlköğretim öğretmenlerinin mesleki benlik saygısı ve iş doyumları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2):345-358.
- Berkün, S. (2010).** Sosyal hizmet uzmanlarının çalışma hayatında karşılaştıkları mesleki sorunlar: Bursa örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet* 21(1):99-109.
- Chang, E., Hancock, K. (2003).** Role stress and role ambiguity in new nursing graduates in Australia. *Nursing and Health Sciences*, 5:155-163.

- Chaudhary, R., Rangnekar, S., Barua, M.K. (2012).** Relationships between professional self efficacy, human resource development climate, and work engagement. *Team Performance Management*, 18(7):370-383.
- Dinçer, F., Öztunç, G. (2009).** Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin benlik saygısı ve atılganlık düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 22-33.
- Dursun, Ö.Ö., Çuhadar, C., Tanyeri, T. (2014).** Bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının mesleki benlik saygıları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35:131-142.
- Girgin, G., Akamca, G.Ö., Ellez, A.M., Oğuz, E. (2010).** Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları, mesleki benlik saygıları ve mesleki yeterlik inançları. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28:1-15
- Hablemitoğlu, Ş., Özmete, E. (2012).** Sosyal çalışmacıların iş yaşamı kalitesi: Şefkat yorgunluğu, tükenmişlik, stres kaynakları, iş tatmini ve kariyer olanakları. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(1):171-204.
- Konuk Sener, D., Karaca, A., Açıkgoz, F., Suzer, F. (2011).** Hemşirelik eğitimi mesleki benlik saygısını değiştirir mi? *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 1(3):12-16.
- Korkmaz, F., Görgülü, S. (2010).** Hemşirelerin, meslek ölçütleri bağlamında hemşireliğe ilişkin görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 17(1):1-17.
- Koksal, L.G., Yurttaş, A. (2015).** Hemşirelik öğrencilerinin mesleki güdülenme düzeyleri. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(1):10-15.
- Lloyd, C., King, R., Chenoweth, L. (2002).** Social work, stress and burnout: A Review. *Journal of Mental Health* 11(3):255-265.
- Oermann, M.H., Garvin, M.F. (2002).** Stresses and challenges for new graduates in hospitals. *Nurse Education Today*, 22:225-230.
- O'Shea, M., Kelly, B. (2007).** The lived experiences of newly qualified nurses on clinical placement during the first six months following registration in the Republic of Ireland. *Journal of Clinical Nursing*, 16(8):1534-42.
- Onler, E., Saracoglu, G.V. (2010).** Hemşirelikte meslek seçimi ölçeğinin güvenilirliği ve geçerliliği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 3(2):78-85.
- Rigotti, T., Schyns, B., Mohr, G. (2008).** A Short version of the professional self-efficacy scale: structural and construct validity across five countries. *Journal of Career Assessment*, 16(2):238-255.
- Schyns, B. (2004).** The influence of professional self-efficacy on the relationship of leadership behavior and preparedness for professional change. *Journal of Career Development*, 30(4):247-261.
- Schyns, B., Collani, G. (2002).** A New professional self-efficacy scale and its relation to personality constructs and organizational variables. *European Journal of Work and Organizational Psychology* 11(2):219-241.
- Spurk, D., Abele, A.E. (2014).** Synchronous and time-lagged effects between professional self-efficacy and objective and subjective career success: Findings from a four-wave and 9-year longitudinal study. *Journal of Vocational Behavior*, 84:119-132.
- Tan, M., Polat, H., Akgun Sahin, Z. (2011).** Hemşirelerin çalışma ortamlarına ilişkin algılarının değerlendirilmesi. *Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi*, 67-78.
- Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük (2016)** [Online]. URL: [Http://Tdkterim.Gov.Tr/Bts/](http://Tdkterim.Gov.Tr/Bts/). 28.10.2016.
- Uğur, A., Erol, Z. (2015).** Sosyal çalışmacıların çalışma hayatında karşılaştıkları stres faktörlerine yönelik kavramsal bir değerlendirme ve stres yönetimi müdahale programları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(39):987-997.
- Uslu, S. (2015).** Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarının demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt:23 No:1 141-160.
- Uslusoy, E.Ç., Gürdoğan, E.P., Kurt, D. (2016).** Hemşirelerde mesleki benlik saygısı ve meslektaş dayanışması. *SDÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(1):29-35.
- Ünal, E., Simsek, S. (2008).** İlköğretim bölümü anabilim dallarında öğrenim gören öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 7(1):41-52.
- Yürür, S., Sarıkaya, M. (2011).** Sosyal çalışmacıların sosyal destek algılarının tükenmişliğe etkisi. *Ege Akademik Bakış*, 11(4):537-552.